

UNDERLAG TILL DEMOKRATIBAROMETERN

God lokal demokrati

- EN PLATTFORM

Förord

Valdemokrati är viktig, men väl så viktigt är vad som händer mellan valen: Har politikerna medborgarnas förtroende? Använder politikerna sitt mandat och tar ansvar för utvecklingen i kommunen? Levererar kommunen goda resultat?

Den lokala demokratin i Sverige är bra, men den kan bli bättre. Den här plattformen är tänkt som utgångspunkt för diskussion och utvecklingsarbete i den enskilda kommunen. Tanken är också att plattformen ska fungera som en gemensam grund - en standard för kommuner att jämföra sig emot.

Demokratibarometern

Kopplat till plattformen finns ett utvärderingsverktyg, ”Demokratibarometern”. Verktyget består av enkätfrågor till fullmäktigeledamöter och medborgare samt en modell för analys av resultatet. Utvärderingen ger en nulägesbild av hur förtroendevalda och medborgare uppfattar den lokala demokratin och visar på kommunens styrkor och svagheter.

Stockholm i september 2011

Lennart Hansson
Avdelningen för Ekonomi och Styrning

God lokal demokrati har man när

... medborgarna har förtroende för lokalpolitikerna

I vår representativa demokrati fattar de förtroendevalda beslut å medborgarnas vägnar. Medborgarnas förtroende för politikerna är därför av största vikt. Förtroende bygger på tillit, dialog och möjlighet för medborgarna att delta mellan valen

Högt valdeltagande

Ett högt valdeltagande ger de politiska företrädarna större legitimitet i sitt uppdrag jämfört med när få har röstat. Ett högt valdeltagande anses därför vara en förutsättning för god demokrati.

Tydliga alternativ att ta ställning till vid valen gör medborgarna mer benägna att rösta

I en representativ demokrati spelar valen en nyckelroll. Det är viktigt att medborgarna i valsituationen har tydliga alternativ att ta

ställning till eftersom det då känns mer angeläget att utnyttja sin rösträtt. I valrörelsen är det partierna som bär huvudansvar för hur man kommunicerar och partierna utvärderar efter varje val sin egen insats.

Bra information till medborgarna om politik, tjänster och rättigheter

God lokal demokrati ställer krav på öppenhet. Kommunen ska se till att medborgarna har bra och lättillgänglig information om vilken politik som förs i kommunen, vilka tjänster som

tillhandahålls och vilka rättigheter man har som medborgare.

Bra rättssäkerhet

En god demokrati ställer höga krav på rättssäkerhet. Kommunens medborgare har rätt till insyn i de frågor som är viktiga för dem. Det är också viktigt att medborgarna kan och har rätt att klaga – och att klagomål hanteras på ett bra sätt av kommunen.

Medborgarna vet hur de kan föra upp frågor till den politiska nivån i kommunen

Medborgarna ska veta hur de kan gå till väga för att ta upp ett ärende med lokalpolitikerna och till vem de ska vända sig. En förutsättning för detta är tydliga rutiner och riktlinjer samt bra information till medborgarna.

Medborgarnas deltagande mellan valen

För att avståndet mellan väljare och förtroendevalda inte ska bli för stort är det viktigt att medborgarna har möjlighet att engagera sig. Medborgarna ska därför ges tydlig information om hur de kan delta mellan valen. Exempel på sådant delta-

gande kan vara medborgarinitiativ till folkomröstning, olika former av medborgardialog eller annat deltagande för att ge de förtroendevalda organen råd och synpunkter innan de fattar beslut. Det är viktigt att kommunen är tydlig med när och hur medborgarna har möjlighet att delta, och vad resultatet ska användas till.

Öppen offentlig politisk debatt

Ett bra demokratiskt tillvägagångssätt är att fatta beslut först efter öppen debatt. I en öppen debatt kan alla som har synpunkter delta. Lokala medier och webbplatser kan vara lämpliga forum för debatter av detta slag.

Aktiva frivilliggrupper, föreningar och organisationer

Aktiva frivilliggrupper, föreningar och organisationer har positiv betydelse för god lokal demokrati. De skapar tillit mellan människor och ger dessutom medlemmarna erfarenhet av arbetsformer och spelregler som är viktiga i en demokrati. Att engagera sig i organisationer och föreningar är också ett alternativt sätt

för medborgare att vara med och påverka.

Underrepresenterade grupperns rättigheter tas tillvara

Demokrati medför per definition majoritetsstyre men en god demokrati värnar även om underrepresenterade grupper. I en god demokrati ska det inte existera grupper som under lång tid står utanför det demokratiska systemet.

Hög aktivitet i lokala partigrupper

Partierna har en nyckelroll som länk mellan medborgarna och kommunens politiska organisation. En god lokal demokrati är därför beroende av att alla partier också i praktiken fyller denna roll. Det är viktigt att de lokala partigrupperna förmedlar synpunkter, frågeställningar och värderingar på ett aktivt sätt.

Partierna säkrar en bra rekrytering till lokalpolitiken

Bra rekrytering är en förutsättning för en god lokal demokrati i framtiden. Det är viktigt att partierna möter denna utmaning.

God lokal demokrati har man när

...de förtroendevalda bestämmer dagordningen, styr resursanvändningen och företräder medborgarna

De förtroendevalda är den representativa demokratins viktigaste aktörer. Det är de som ska styra och utveckla den kommunala verksamheten. Därför måste det vara de som bestämmer dagordningen, styr resursanvändningen och värderar resultaten så att kommunen kan bli bättre på att nå sina mål. Det är viktigt att de förtroendevalda utövar sin roll som företrädare för medborgarna på ett bra sätt. Det innebär till exempel att de fångar upp synpunkter och signaler från medborgarna, men också att de balanserar dessa så att besluten gynnar det gemensamma och inte särintressen.

Tydliga uppdrag och ett bra samspel mellan lokalpolitiker och tjänstemän

Politikerna fattar beslut som tjänstemännen verkställer. Därför är det viktigt med tydliga uppdrag och ett bra samspel mellan politiker och tjänstemän.

Bra samarbete och bra arbetsklimat i kommunfullmäktige

En god lokal demokrati präglas av ett bra samarbetsklimat och respekt för olika uppfattningar. Det betyder bland annat att

oppositionen respekteras och lyssnas på.

God social representativitet

Det bör vara en god social representativitet i kommunfullmäktige, nämnder, och i kommunala bolag. Det bör även gälla för uppdragen som ordföranden.

Bra villkor för att utöva uppdraget som förtroendevald

Nästan alla förtroendevalda är fritidspolitiker och utför sitt uppdrag vid sidan av arbete eller studier. För att det ska fungera krävs det att kommunen underlättar så att alla kan ha uppdraget som förtroendevald. Utbildning, anpassade sammanträdestider och arbetsformer är viktigt för att skapa goda arbetsvillkor. Kommunala handlingar ska vara enkla att läsa och förstå.

Hög etik och ingen korrupsion

I de förtroendevaldas uppdrag ingår att fatta beslut som rör gemensamma intressen. Det gäller även

tjänstemännen i kommunen. Därför är viktigt att det gemensamma intresset ställs i centrum. Hög etik innebär också att medborgare och förtroendevalda behandlas med respekt.

Aktiv ägarstyrning av kommunala bolag

Kommunerna har i allt högre grad organiserat verksamheten i kommunala bolag. Men det är fortfarande kommunerna som ansvarar för verksamheten. Därför krävs en aktiv ägarstyrning och kontroll av dessa bolag.

Tydliga roller mellan kommunfullmäktige och kommunens företrädare i samverkansorgan

Kommunerna utser ofta företrädare till olika samverkansorgan utanför kommunen. Kommunalförbund är exempel på detta. Det är viktigt att företrädarnas roller är klarlagda och att det är tydligt hur de ska rapportera till kommunfullmäktige. Samma princip gäller för deltagande i partnerskap och nätverk.

God lokal demokrati har man när

... man levererar det man lovar

En god lokal demokrati handlar inte bara om att hitta bra system för styrning och beslutsfattande. De förtroendevalda måste också leverera goda resultat. Vad som menas med goda resultat styrs av de lokala förutsättningar. Ett bra resultat i en kommun kan vara mindre bra i en annan. Men oavsett detta är goda resultat till hjälp när det handlar om att bygga förtroende för lokaldemokratin.

Bra resultat som motsvarar löften

För att skapa och upprätthålla förtroende måste politikerna hålla sina löften. Mycket tyder på att politikerna är bättre på att hålla sina löften än vad medborgarna tror. Om så är fallet behöver politikerna bli bättre på att kommunicera detta.

Bra tjänster

Medborgarna förväntar sig tjänster av hög kvalitet, utförda på ett kostnadseffektivt sätt. Att tillhandahålla tjänster är en viktig del av den kommunala verksamheten.

En god samhällsutveckling

Kommunens roll som samhällsutvecklare blir allt mer uppmärksammas. Förutom att erbjuda bra tjänster är det viktigt att kommunerna också är med och utvecklar samhället i önskad riktning. Det kan t.ex. handla om befolknings- och näringslivsutveckling. De förtroendevalda måste använda det lokala handlingsutrymmet och i samarbete med andra

aktörer i lokalsamhället styra mot en god utveckling av samhället i stort.

Tillsyn och kontroll av den egna verksamheten

Kommunen förvaltar stora samhällsresurser. Lokalpolitikerna måste ta ansvar för att resurserna kommer medborgarna till godo. Bra tillsyn och kontroll av den egna verksamheten ökar också medborgarnas förtroende för kommunerna

God lokal demokrati

- en plattform

Plattformen togs ursprungligen fram av det norska kommunförbundet (KS). Syftet var att stödja de norska kommunernas arbete med att utveckla den lokala demokratin. Idag har ett stort antal kommuner använt sig av plattformen.

SKL har översatt plattformen och anpassat den till svenska förhållanden så att den kan användas på motsvarande sätt i svenska kommuner.

Kopplat till plattformen finns ett utvärderingsverktyg, ”Demokratibarometern”. Utvärderingen ger en nulägesbild av hur förtroendevalda och medborgare uppfattar den lokala demokratin och kartlägger kommunens styrkor och svagheter.

Upplysningar om innehållet

Lotta, Liedberg, lotta.liedberg@skl.se

Elisabeth Englund, elisabeth.englund@skl.se

Kjell-Åke Eriksson, kjell-ake.eriksson@skl.se

Tfn: 08 – 452 70 00 (vx)

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2011